

ERKEKLERE YÖNELİK CİNSEL ŞİDDETİN ÖZELLİKLERİ: EŞCİNSEL VE HETEROSEKSÜEL MAĞDURLARIN KARŞILAŞTIRILMASI

Prof. Dr. M. Fatih YAVUZ¹, Yrd. Doç. Dr. Aslı T. AKDAŞ MİTRANI²

¹ İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul

² Doğu Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul

Özet

Bu çalışmada, 126 eşcinsel, 120 heteroseksüel erkekten oluşan bir örneklem grubunda erkeklere yönelik cinsel şiddetin özellikleri anket yoluyla araştırılmıştır. Araştırmanın amacı erkek eşcinsellere yönelik cinsel şiddetin betimsel özelliklerini iki grup üzerinden karşılaştırmaktır. Erkek eşcinsellerin heteroseksüel erkeklere kıyasla daha sıklıkla hemcinsleri tarafından cinsel şiddete maruz kaldıkları, öte yandan heteroseksüel erkeklerin ise daha sıklıkla kadınlar tarafından onamları bulunmayan cinsel eylemlere maruz kaldıkları belirlenmiştir. İki grubun araştırma kapsamında bildirmiş oldukları olaya yönelik duygusal tepkilerinin tamamıyla birbirinden farklı olduğu, katılımcılar tarafından bildirilen deneyimlerin, anal tecavüzün gerçekleşmediği durumlarda hiçbirisinin emniyet güçlerine bildirilmemiş olduğu öğrenilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel şiddet, cinsel saldırı, eşcinseller, saldırganlar, mağduriyet, toplumsal cinsiyet, erkekler

CHARACTERISTICS OF SEXUAL VIOLENCE TOWARDS MALES: A COMPARISON OF GAY AND HETEROSEXUAL VICTIMS

Summary

The problem of sexual victimization of males has been investigated. The hypotheses were, gay men would report male perpetrators more often than the heterosexual men and the experiences that were reported by the gay men would involve more traumatic features. The data were collected from 126 gay men and 120 heterosexual men via self-administered questionnaires. The findings supported the predictions. Heterosexual men reported of predominantly female perpetrators and the emotional reactions of the two groups were completely different from one another. Moreover, none of the incidents have been reported to the police if there was no anal penetration.

Key Words: Sexual violence, gay rape, sex offenders, victimization, gender, males

Giriş ve Amaç

Literatürde erkeklerin hedef olduğu cinsel şiddet olgularının görünürlüğünün görece kısıtlı olduğu ve bildirilen rakamların gerçek olguların sıklığını göstermekten uzak olduğu çeşitli araştırmacılar tarafından dikkat çekilen bir husustur (1, 2, 3, 4). Kimi araştırmacılar tarafından, erkeklerin hemcinslerine yönelik, hedef olan kişinin onamının bulunmadığı cinsel ilişki içeren eylemler "eşcinsel tecavüzü" (gay rape) olarak tanımlanmıştır (5, 6, 3). Daha eski yıllara ait çalışmalarda erkeklerin hemcinslerine tecavüzünün daha çok ceza infaz kurumlarında görüldüğü (1, 3, 7), kimi diğer araştırmacılarca da savaş ortamlarında, ele geçirilen bölgeyi fetheden askerler tarafından bir güç gösterisi ve aşağılama eylemi olarak tecavüzün kullanıldığı (1) bildirilmiştir. Öte yandan, genel popülasyonda erkeklerin cinsel mağduriyet oranlarını bildiren çalışmalara pek rastlanmamakta olup, Rogers'ın (8) bildirdiğine göre, İngiltere ve Avrupa'ya dair, 1997 yılına değin, erkeklerin maruz kaldıkları tecavüz olgularının sıklığına dair bir veri bulunmamaktadır.

ABD’nde erkelere yönelik cinsel şiddetin yaygınlığına ilişkin, kimi araştırmacıların yürüttükleri tarama çalışmalarında % 5 ila % 10 arasında değişen oranlar bildirilmiştir (5, 8, 6). Bazı araştırmacılar, erkelerin maruz kaldıkları tecavüz olgularının eşcinsellikle ilişkilendirilen bir damgalanmaya sebebiyet verdiğinden dolayı çoğunlukla gizli tutulan, üzeri örtülen bir durum olduğu görüşünde birleşmektedirler (9, 1, 10, 6, 3).

Bu çalışmada incelenen araştırmalarda aynı cinsiyetten kişiler arasında gerçekleşen tecavüz olgularında bazı ortak özelliklerin öne çıktığı görülmüştür. Bu özelliklerin başında gelen, mağdurun, olay anında, fiziksel veya bilişsel olarak kendini savunamaz bir durumda olduğudur. Mağdurun herhangi bir engelle sahip olması onu tecavüze karşı zayıf bir konuma sokmaktadır (5, 11). Diğer risk etmenleri arasında, eşcinsel yönelime sahip erkelerin özellikle risk altında oldukları bildirilmiştir; hatta birçok tecavüz eylemi eşcinsellere yönelik bir sindirme ve aşağılama niyetinin tezahürü olarak yorumlanmaktadır (5, 6, 4).

Erkelere yönelik cinsel şiddet eylemleri, ortak özellikleri dışında incelendiğinde, mağdurun cinsel yönelimine göre iki tür örüntü göze çarpmaktadır (1, 10, 5, 4). Bunlardan birisinde, heteroseksüel yönelime sahip birisinin cinsel yöneliminden bağımsız olarak seçtiği erkek bir kurbanı yönelik olarak tahakküm, yıldırma, ve aşağılama saiki ile cinsel saldırı eylemini gerçekleştirmesidir. Bu tür olgularda, çoğunlukla kurbanın tanımadığı, yabancı birisi olan failin mağdura yönelik öfkesinin kışkırttığı kontrol altına alma davranışları ve mağdura yönelik hakimiyet gösterisi sergilediği bildirilmektedir. Diğer örüntüde ise, eşcinsel yönelime sahip erkek bir failin, zorlama yoluyla tanıdığı bir başka erkek ile cinsel ilişki kurması söz konusudur; bu tür olgular, heteroseksüel çiftler arasında gerçekleşen ilişki içi tecavüz olgularını da içermektedir.

Değerlendirilen literatüre göre (2, 5, 10, 11, 6, 4), failin cinsel yönelimini dışında bırakarak, mağdur özellikleri incelendiğinde, mağdurun yaş aralığının 16-25 arasında olduğu, sıklıkla eşcinsel yönelime sahip, bekâr, yalnız yaşayan, fiziksel veya bilişsel bir nedenle olay anında mukavemet edemeyecek durumda bulunduğu veya alkol ve/ya madde etkisi altında olduğu belirlenmiştir. İşsiz ve yoksul kimselerin kendilerini savunma ve yardım alma konusundaki dezavantajları bu kimseleri risk grubuna sokmaktadır. Olguların gerçekleşme zamanına ilişkin veriler net bir bilgi ortaya koymamaktadır. Sıklıkla mağdur failin en azından 24 saattir tanıdığı birisi olup, olay yeri genellikle failin veya mağdurun evidir. Mağdurun eşcinsel yönelime sahip olduğu olgularda, görece daha yüksek ve ağır oranda fiziksel şiddet kullanıldığı belirtilmektedir. Krahe ve arkadaşları (4) ise, maddi çıkar karşılığı cinsel ilişkiye girmeyi riski artırıcı bir faktör olarak belirlemişlerdir.

Cinsel şiddet eylemlerinin türleri incelendiğinde ise, takip edilme, sözel tazizle, anal penetrasyona uzanan bir yelpazede yer alan eylemler bildirilmektedir. Krahe ve arkadaşları (4), en sıklıkla girilen cinsel amaçlı eylemler olarak öpüşme ve dokunma gibi fiziksel temas içeren eylemleri tespit etmişler, bu eylemleri sıklık oranlarına göre, oral ilişki, mastürbasyon ve anal ilişki olarak bildirmişlerdir. Öte yandan, Stermac ve Sheridan (5) en sıklıkla failerin mağduru oral ilişkiye zorladıklarını, bunu anal ilişkinin takip ettiğini belirtmişlerdir. Hodge ve Canter’a (6) göre ise, fiziksel temas içermeyen eylemlerde bildirim çok daha düşük olduğundan, bunların sıklığından haberdar olamamaktayız. Dolayısıyla, veriler çoğunlukla adli makamlara veya sağlık kuruluşlarına yansıyan olgulardan elde edildiğinden, cinsel şiddet içeren eylemlerin türlerine göre sıklıklarının gerçek oranlarına ulaşmak pek mümkün görünmemektedir.

Mağdurların cinsel şiddet eylemine gösterdikleri tepkilerin inceleme konusu olduğu birçok araştırmaya rastlanmaktadır (2, 5, 6). Çaresizlik, utanç, korku ve şok sıklıkla rastlanan kısa vadede gösterilen tepkiler olup, kendini savunmada yetersiz kalmaktan kaynaklanan suçluluk, damgalanma ve kişinin cinsel kimliğine ilişkin kafa karışıklığı ise saldırıyı takip eden süreçte sıklıkla bildirilmektedir. Rogers (8), erkekler arasında gerçekleşen cinsel saldırı olgularının uzun vadede ortaya çıkan etkilerini araştırdığı çalışmasında, TSSB (Travma Sonrası Stres Bozukluğu), tecavüze uğramaya ilişkin fobik

tepkiler, artmış öfkeli ve duyarlılık hali, artmış uyarılmışlık düzeyi, ve cinsel işlev bozuklukları bildirmiştir. Rogers (8), TSSB gelişme riski bakımından erkek tecavüz kurbanlarının, kadın tecavüz kurbanlarından farklı olmadığı görüşünü savunmaktadır. Öte yandan erkek kurbanların, kadınlardan farklı özelliklere sahip olduklarını bildiren yazarlar da bulunmaktadır (9).

Erkeklerin hedef olduğu cinsel saldırı ve tecavüz olgularında görülen sosyal damgalanma da bu tür olguların önemli bir boyutudur. Mağdurun cinsel yöneliminin sorgulanması bu damgalanmanın bir parçası olarak göze çarpmaktadır. İlave olarak, eşcinsel erkeklerin cinsel olarak sürekli baştan çıkarmaya hazır oldukları ve gelişigüzel ilişkiler yaşadıkları yönündeki toplumsal önyargıların ve kalıp yargıların, homofobik yaklaşımların ve eşcinsellere yönelik negatif tutumların da etkisiyle, mağdurlar olaydan dolayı sorumlu tutulacakları, cinselliklerinin sorgulanacağı, veya zorlanmış oldukları konusunda kendilerine inanılmayacağı endişesini taşımaktadırlar (2, 10, 6, 12). Bu endişeleri destekler biçimde, Damon and Hirschman'ın (3), mağdurlara atfedilen sorumluluk, zevk alma ve travma konularını araştırdıkları çalışmada, mağdurun eşcinsel olduğu durumlarda, katılımcıların, sıklıkla mağdurun olayın gerçekleşmesinde sorumluluğu bulunduğu görüşüne sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Mağdurun eşcinsel erkek olduğu durumlarda, heteroseksüel kadınlar veya heteroseksüel erkelerden daha sıklıkla olaydan zevk almış olabileceğinin düşünüldüğü de belirlenmiştir.

Türkiye'de, heteroseksüel erkekler ile eşcinsel erkeklerin maruz kaldıkları cinsel şiddet eylemlerinin özelliklerinin karşılaştırıldığı herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmadan elde edilecek bulguların, erkeklere yönelik cinsel şiddet konusunda daha ileri çalışmalara bir başlangıç olması hedeflenmektedir. Bu çalışmada, bir grup erkek eşcinsel arasında cinsel mağduriyet oranları ve özellikleri incelenmiştir. Heteroseksüel yönelime sahip erkeklerden oluşan bir kontrol grubu ile eşcinsel erkeklerin maruz kaldıkları cinsel şiddet eylemlerinin özellikleri karşılaştırılacaktır. İki hipotezin sınanması hedeflenmektedir:

1) Eşcinsel erkekler, heteroseksüel erkeklere kıyasla daha sıklıkla erkekler tarafından cinsel şiddete maruz kalmaktadırlar.

2) Eşcinsel erkekler, heteroseksüel erkeklere kıyasla daha ağır cinsel şiddet eylemlere maruz kalmaktadırlar.

Gereç ve Yöntem

Örnekleme:

Örnekleme, yaş ortalaması 23.8 (sd=4.26) olan 126 eşcinsel erkek ve yaş ortalaması 23.26 (sd=4.19) olan 120 heteroseksüel erkekten oluşmaktadır. Denekler çalışmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Eşcinsel erkeklere kartopu yöntemi ile ulaşılmıştır. Heteroseksüel erkekler üniversite öğrencileri arasından gönüllülük esasıyla seçilmiştir.

Araçlar:

Yüz on altı sorudan oluşan bir anket yoluyla veriler toplanmıştır. Anket daha önceki bir çalışma için Kayı, Yavuz ve Arıcan (13) tarafından geliştirilmiştir. Bu anket ile katılımcıların sosyo-demografik özellikleri, çeşitli cinsel amaçlı, rızaları dışında maruz kaldıkları eylemlerin özellikleri ve bu eylemlerden duydukları rahatsızlığın derecesi sorgulanmıştır. İncelenen söz konusu eylemler şu şekilde sıralanmaktadır: cinsel içerikli sözler söylenmesi, telefonda cinsel içerikli konuşmalar, teşhircilik, röntgencilik, cinsel birleşmenin sergilenmesi, cinsel amaçlı dokunma ve okşama, anal penetrasyon girişimi, zorla oral ilişki ve anal tecavüz. Cinsel amaçlı, rızaları dışında maruz kaldıkları cinsel şiddet kapsamında ele alınan eylemlere dair veriler kapalı uçlu sorularla elde edilmiştir. Rahatsızlığın derecesini ölçmek için 4-puanlık Likert tipi değerlendirme ölçeği (1=hiç rahatsız olmadım, 4=çok rahatsız oldum)

kullanılmıştır. Yaşanan olaya ilişkin mağdurun ve failin özellikleri, olay yeri, zamanı, gibi değişkenlerin yanı sıra, mağdurun yaşanan olaya yönelik duygusal tepkisi ve olayın polise bildirilip bildirilmediği sorgulanan alanlardandır. Bu çalışmada değerlendirme kapsamına alınan veriler, cinsel amaçlı dokunma, anal penetrasyon girişimi, zorla oral ilişki ve anal tecavüzle ilgilidir.

Yöntem

Anket, örneklem grubuna farklı zamanlarda uygulandı. Katılımcılar çalışmaya gönüllü olarak katıldı. Katılımcılardan gönüllü katılımları için bilgilendirilmiş yazılı onam alındıktan sonra anketler kapalı zarf içinde dağıtıldı ve cevaplar aynı zarf içinde mühürlenerek geri alındı. Katılımcılar isimlerinin ve verdikleri cevapların gizliliğinin korunacağı hakkında bilgilendirildiler.

Bulgular

Bu araştırmada 2 grup erkekte toplanan veriler kullanılmıştır: Eşcinsel Erkekler Grubu (EE Grubu) (N=126) ve heteroseksüel erkeklerden oluşan Kontrol Grubu (N=120). EE Grubundaki erkeklerin % 80 inin (n= 82) en az lise mezunu olduğu, % 85 inin (n=107) bekâr olduğu, %22 sinin (n=24) öğrenci olduğu, %9 unun (n=9) ise fuhuşta çalıştığı, % 49 unun (n=57) aileleriyle, % 31inin (n=36) yalnız yaşamakta olduğu belirlenmiştir. Kontrol grubunda yer alan erkeklerin ise, % 99 unun (n=112) üniversite öğrencisi veya mezunu olduğu, %92 sinin (n=104) bekâr olduğu, % 79 unun (n=89) öğrenci olduğu, % 52 sinin (n=61) aileleriyle yaşamakta olduğu, % 12 sinin (n=14) ise yalnız yaşamakta olduğu bildirilmiştir.

Tüm örneklem grubu içinde, hayatında en az bir kez herhangi bir cinsel şiddet eylemine maruz kaldığını bildirenler arasında % 44 ü (n=93) EE grubundan, % 56 sı (n=117) ise Kontrol grubundandır. Ki-kare analizi cinsel şiddete maruz kalanların araştırma gruplarına dağılımında anlamlı bir farklılığı işaret etmiştir, $X^2(1)= 24,80$; $p=,000$.

Fiziksel temas içeren cinsel şiddet eylemlerinin (cinsel amaçlı dokunma, anal penetrasyon girişimi, zorla oral ilişki, ve anal tecavüz) özellikleri iki grup arasında karşılaştırılmıştır.

Cinsel Amaçlı Dokunma:

Cinsel amaçlı dokunmaya maruz kaldığını bildiren 56 katılımcının yarısının EE grubundan, yarısının ise Kontrol grubundan oldukları görüldü. EE grubunun bildirdiği olguların % 90 ında saldırganın cinsiyeti erkek, Kontrol grubunun bildirdiği olguların % 96 sında saldırganın cinsiyeti kadındır. Ki-kare analizi saldırganın cinsiyetinin araştırma gruplarına dağılımında anlamlı bir farklılık ortaya koymuştur, $X^2 (1)= 39,35$; $p=,000$. (Tablo 1)

Maruz kalınan olguların ortalama sayısında, araştırma grupları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır, (Tek-yönlü ANOVA, $F(1,46)= 2,82$; $p= ,100>,050$). Mağdurların olay gerçekleştiği zamanki yaşları ile cinsel yönelimleri arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir, ($F(1,51)= ,59$; $p= ,443>,050$). EE Grubundaki erkeklerin yaş ortalaması 16,64 (SS=4,79), Kontrol grubundaki erkeklerin yaş ortalaması 17,60 (SS= 4,16) olarak bildirilmiştir. Bağımsız gruplar deseni tek-yönlü varyans analizi, olay zamanında saldırganın yaşı ile mağdurun cinsiyeti arasında anlamlı farklılık ortaya koymuştur ($F (1, 49)= 7,96$; $p= ,007 <,010$ – Tablo 2).

Tablo 1. Cinsel amaçlı dokunmaya maruz kalanlara ilişkin değişkenlerin araştırma grupları üzerine dağılımı

	Araştırma Grupları				
	EE Grubu		Kontrol grubu		Toplam N
	N	%	N	%	N
Saldırmanın cinsiyeti					
erkek	27	90	1	4	28
kadın	3	10	23	96	26
toplam	30	100	24	100	54
Saldırın ve mağdur arasındaki ilişkinin türü					
yabancı	16	59	11	39	27
tanıdık veya arkadaş	10	37	16	57	26
aile üyesi veya akraba	1	4	1	4	2
toplam	27	100	28	100	55
Olayın mağdur üzerindeki etkisi					
etkisi olmadı	10	36	15	56	25
korku	2	7	2	7	4
utanç	2	7	6	22	8
çaresizlik	12	43	1	4	13
suçluluk	1	4	3	11	4
psikolojik yardım alma ihtiyacı	1	4	0	0	1
toplam	28	100	27	100	55
Olay yeri					
mağdurun/failin evi	12	46	14	49	16
Olay zamanı					
gece	13	48	14	49	27
Zorlama vasıtası					
kandırma	21	80	13	65	34
Kullanılan fiziksel şiddetin derecesi					
hafif	16	62	8	67	24
ağır	4	0	0	0	4

Tablo 2. Cinsel şiddet davranışlarına ilişkin araştırma değişkenlerinin araştırma gruplarına göre ortalama ve standart sapma değerleri

	Araştırma Grupları						
	EE Grubu			Kontrol Grubu			p
	N	Ortalama	SS	N	Ortalama	SS	
Cinsel amaçlı dokunma							
mağdurun yaşı	28	16.64	4.79	25	17.60	4.16	>.05
saldırmanın yaşı	27	29.52	9.48	24	22.38	8.47	<.01
Anal penetrasyon girişimi							
mağdurun yaşı	27	16.81	5.50	20	18.85	4.32	>.05
saldırmanın yaşı	26	26.15	8.23	19	20.84	5.8	<.05
Zorla oral ilişki							
mağdurun yaşı	4	20.50	2.08	3	13.00	6.00	>.05
saldırmanın yaşı	4	26.00	4.83	3	18.67	10.01	>.05

Tablo 1'de fail ve mağdur arasındaki ilişkinin türü gösterilmiştir. EE grubu için saldırgan sıklıkla yabancı birisi, Kontrol grubu için tanıdık veya mağdurun arkadaşıdır (hücrelere düşen örneklem sayısı müsait olmadığından ki-kare analizi uygulanamamıştır). Maruz kalınan olguların sayısının dağılımında (tek/birden fazla) araştırma grupları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir, ($\chi^2(1)= ,47$; $p= ,341 >,050$). Olguların gerçekleştiği yerlerin araştırma gruplarına dağılımında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($\chi^2(8)= 5,47$; $p= ,71 >,050$). Bildirilen olguların çoğunluğu her iki araştırma grubu için de geçerli olmak üzere mağdurun veya saldırganın evinde gerçekleşmiştir. Çoğunlukla gece gerçekleştiği bildirilen olgularda, olay zamanının (gündüz/gece) araştırma gruplarına dağılımında anlamlı bir farklılık görülmemiştir $\chi^2(1)= ,35$; $p= ,378 >,050$) (Tablo 1). En sıklıkla kullanılan zorlama vasıtası, her iki grup tarafından da kandırma olarak bildirilmiştir, (Tablo 1- Ki-kare analizi yetersiz hücre sayıları nedeniyle uygulanamamıştır). Kontrol grubundaki katılımcıların hiçbiri ağır düzeyde fiziksel şiddete maruz kaldığını bildirmemişken, bu tür bir zorlama vasıtasının kullanıldığını bildiren 4 kişinin tamamı EE grubundandır, (Tablo 1- Ki-kare analizi yetersiz hücre sayıları nedeniyle uygulanamamıştır).

Olguların hiçbirinin polise yansıtılmadığı bildirilmiştir. En sık ileri sürülen bildirmeme gerekçesi EE grubu için küçük düşmekten korkmak (% 35, n=9), Kontrol grubu için önemsememektir (% 62, n= 16). EE grubundan katılımcıların % 71 i (n=20), Kontrol grubundan katılımcıların % 58 i (n=15) maruz kaldıkları olayı birisiyle paylaştıklarını ifade etmişlerdir (Ki-kare analizi yetersiz hücre sayıları nedeniyle uygulanamamıştır).

Maruz kalınan eyleme yönelik mağdurların tepkileri sorgulandığında, EE grubundan katılımcılar en sıklıkla çaresizlik hissettiklerini, Kontrol grubundan katılımcılar ise en sıklıkla, olaydan herhangi bir biçimde etkilenmemiş olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 1). Ki-kare analizi, mağdurların tepkilerinin araştırma grupları üzerine dağılımında anlamlı bir farklılığı işaret etmiştir, ($\chi^2(5)= 14,29$; $p= ,014 <,050$).

Anal Penetrasyon Girişimi:

Cinsel birleşme teşebbüsüne maruz kaldığını bildiren 49 katılımcıdan % 57'si (n=28) EE grubundan, % 43 ü (n= 21) Kontrol grubundandır; söz konusu girişime maruz kalma ile cinsel yönelim arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır, ($\chi^2(1)= ,86$; $p= ,222 >,050$). Maruz kalınan girişimlerin ortalama sayısının araştırma grupları arasında anlamlı bir farklılığa işaret etmediği belirlenmiştir, (Tek-yönlü ANOVA, $F(1, 45)= 1,96$; $p= ,168 >, 050$). EE grubunda maruz kalınan girişimlerin ortalaması 3,33 (SS= 4,31), Kontrol grubunda ise 1,95 tir (SS= 1,05). Araştırma grupları arasında, mağdurun olay zamanındaki yaşı bakımından anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Tek-yönlü ANOVA: $F(1, 45)= 1,87$; $p= ,177 >,050$). Saldırgan yaşları karşılaştırıldığında araştırma grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, eşcinsel erkeklerin maruz kaldığı eylemlerde failin yaşı, Kontrol grubuna kıyasla anlamlı derecede yüksektir ($F(1, 43)= 5,81$, $p= ,020 <,050$ – ortalama yaşlar ve standart sapmalar Tablo 2'de görülmektedir). Saldırganın cinsiyetinin araştırma grupları üzerine dağılımında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir, ($\chi^2(1)= 38,44$, $p= ,000 <,001$). EE grubu tarafından bildirilen olguların tümünde saldırganın erkek, Kontrol grubu tarafından bildirilen olguların % 90 ında saldırgan kadındır. (Tablo 3).

Mağdur ile saldırganın arasındaki ilişkinin türü karşılaştırıldığında, EE grubunun daha sıklıkla yabancılar, Kontrol grubunun ise daha sıklıkla tanıdıkları veya arkadaşları tarafından şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir ($\chi^2(2)= 13,17$; $p= ,001 <,050$, - Tablo 3). EE grubundan katılımcıların daha yüksek oranda tek bir saldırganın tarafından gerçekleştirilmiş tek bir girişim bildirirken, Kontrol grubundan katılımcılar daha yüksek oranda birden fazla girişim bildirmişlerdir, ($\chi^2(1)=4,78$; $p= ,030 <,050$ - Tablo 3). Genellikle olguların gerçekleşme zamanı gece olup, araştırma grupları arasında zaman yönünden bir farklılık belirlenmemiştir, ($\chi^2(1)= 2,86$; $p= ,081 >,050$ - Tablo 3).

Tablo 3. Anal penetrasyon girişimine ilişkin araştırma değişkenlerinin araştırma grupları üzerine dağılımı

	Araştırma Grupları				
	EE Grubu		Kontrol Grubu		Toplam N
	N	%	N	%	N
Saldırmanın cinsiyeti					
erkek	26	100	2	10	28
kadın	0	0	18	90	18
toplam	26	100	20	100	46
Saldırılan ve mağdur arasındaki ilişkinin türü					
yabancı	18	67	3	14	21
tanıdık/arkadaş	8	30	16	76	24
aile üye	1	3	2	10	3
toplam	27	100	21	100	48
Olay tekrarı					
tek olay	20	74	8	24	28
birden fazla tekrar	7	26	11	58	18
toplam	27	100	19	100	46
Olay zamanı					
gece	20	71	10	48	30
Zorlama vasıtası					
kandırma	23	82	12	67	25
Kullanılan fiziksel şiddetin derecesi					
hafif	12	44	5	71	17

En sıklıkla kullanılan zorlama vasıtası her iki grup tarafından da kandırma olarak bildirilmiştir ($\chi^2(3)=2,75$; $p=,432 >,050$ - Tablo 3). Bildirilen olguların hiçbirisinin emniyet güçlerine yansıtılmadığı belirlenmiştir. Yansıtılmama gerekçelerinin araştırma gruplarına dağılımında anlamlı farklılık bulunmuştur, ($\chi^2(5)=18,52$; $p=,002 <,010$ - Tablo 3). En sık ileri sürülen bildirmeme gerekçesi EE grubu için küçük düşmekten korkmak (% 54, $n=15$), Kontrol grubu için önemsememektir (% 50, $n=10$). EE grubundan katılımcıların % 71 i ($n=20$), Kontrol grubundan katılımcıların % 57 si ($n=12$) yaşadıkları olayı birileriyle paylaştıklarını bildirmişlerdir (Ki-kare analizi yetersiz hücre sayıları nedeniyle uygulanamamıştır). Maruz kalınan girişime yönelik tepkiler sorgulandığında, EE grubundan katılımcıların % 43 ü ($n=12$) çaresizlik hisleri yaşadıklarını, Kontrol grubundan katılımcıların ise % 42 si ($n=8$) olayın üzerlerinde herhangi bir etkisi olmadığını bildirmişlerdir. Tepkilerin araştırma gruplarına dağılımında anlamlı farklılık bulunmuştur, ($\chi^2(5)=19,24$; $p=,002 <,010$).

Zorla Oral İlişki:

Zorla oral ilişkiye maruz kalan katılımcıların 4 ü EE grubundan, 3 ü Kontrol grubundandır. Mağdurların olay zamanındaki ortalama yaşları, ile saldırganların olay gerçekleştiği zamanki ortalama yaşları Tablo 2'de gösterilmiştir. Tek-yönlü varyans analizine göre ortalamalar arasındaki anlamlı farklılıklar Tablo 2'de belirtilmiş olmakla beraber, hücre sayılarının küçüklüğü nedeniyle geçerli kabul edilmemelidirler.

EE grubu tarafından bildirilen saldırganların tümü erkek ($n=4$), Kontrol grubu tarafından bildirilen saldırganların tümü ($n=3$) kadındır. EE grubunda saldırganların 2si yabancıdır, Kontrol grubunda ise saldırganların biri yabancı, 2si arkadaş veya tanıdıktır. EE grubu tarafından bildirilen olguların gerçekleştiği yerler Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Araştırma gruplarına göre zorla oral ilişkinin gerçekleştiği yer (n=7)

Olay yeri	Araştırma Grupları	
	EE Grubu	Kontrol Grubu
mağdurun evi	2	1
saldırganın evi	0	1
sokak	1	0
ıssız bir yer	1	1
toplam	4	3

EE grubu tarafından bildirilen olguların 3 ü, Kontrol grubu tarafından bildirilen olguların 2si gece meydana gelmişlerdir. Zorlama vasıtası, EE grubu tarafından bildirilen olguların 2sinde fiziksel güç kullanımıdır. Kontrol grubu tarafından bildirilen olguların 2sinde kandırma yoluna başvurulduğu bildirilmiştir. Bildirilen olguların hiçbirisinin polise yansıtılmadığı belirlenmiştir. Yansıtılmama gerekçeleri, EE grubu için, kanıtlama güçlüğü (n=2), küçük düşmekten korkmak (n=1), ve önemsememektir (n=1). Kontrol grubu tarafından ise gerekçeler, önemsememe (n=2) ve saldırganı korumak istemek (n=1) olarak bildirilmiştir. Her iki gruptan da tüm mağdurlar maruz kaldıkları olguları birileriyle paylaşmışlardır. EE grubundan katılımcıların olaya yönelik tepkileri korku (n=2) ve utançtır (n=1).

Anal Tecavüz:

EE grubundan katılımcıların % 21 i (n=27) anal tecavüze uğradıklarını bildirmişlerdir. Kontrol grubundan söz konusu eyleme maruz kaldığını bildiren katılımcı olmamıştır. Olay gerçekleştiği zaman, mağdurların yaş ortalaması 20,50 (SS= 2,08), saldırganların yaş ortalaması 26,00 dır (SS=4,83). Saldırganların % 40 ı (n=10) yabancı, % 44 ü (n=11) tanıdık, % 16 sı (n=4) aile üyesi veya akrabadır. Mağdurların % 41 i (n= 11) maruz kaldıkları tecavüzün birden fazla kere tekrarlandığını ifade etmişlerdir. Tecavüzün gerçekleştiği mekânlar Tablo 5'te özetlenmiştir.

En sıklıkla kullanıldığı bildirilen zorlama vasıtasının kandırma olduğu (% 71) bildirilmiştir. Olguların çoğunda (%63) ağır derecede fiziksel şiddete başvurulduğu belirlenmiştir. Anal tecavüz olgularının % 11 inin (n=3) polise bildirildiği belirlenmiştir. Bildirilmeyen olgularda ise bildirmeme gerekçeleri, küçük düşmekten korkmak (%63) ve kanıtlama güçlüğü (% 27) olarak sıralanmıştır. Mağdurların hemen hemen yarısı (% 52, n=14) yaşadıklarını birisi ile paylaşmışlardır. Mağdurların olaya ilişkin tepkileri arasında korku (%41, n=11), çaresizlik (%22) ve suçluluk (% 18) bildirilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. EE Grubu tarafından bildirilen anal tecavüz olgularında olay yeri, zorlama vasıtası, saldırgan tarafından kullanılan fiziksel şiddetin bildirmeme gerekçesi, ve mağdurun tepkisi (n=27) derecesi

	N	%
Olay yeri		
mağdurun evi	5	19
saldırganın evi	5	19
başka bir ev	1	4
sokak	3	11
okul	1	4
ıssız bir yer	8	29
araba	2	7
işyeri	2	7
toplam	27	100
Zorlama vasıtası		
fiziksel güç	4	15
korkutma	2	7
tehdit	2	7
kandırma	19	71
toplam	27	100
Kullanılan fiziksel gücün derecesi		
hafif	2	7
orta	8	30
ağır	17	63
toplam	27	100
Bildirmeme gerekçesi		
küçük düşmekten korkma	14	63
kanıtlama güçlüğü	6	27
önemsememe	1	5
ailenin tepkisinden korkma	1	5
toplam	22	100
Mağdurun tepkisi		
korkutma	11	41
utanç	1	4
çaresizlik	6	22
suçluluk	5	18
psikolojik yardım alma ihtiyacı	3	11
etkisi olmadı	1	4
toplam	27	100

Tartışma

Erkeklerin maruz kaldıkları, onamları bulunmayan cinsel yaklaşımların, cinsel yönelime göre özelliklerinin belirlenmesinin hedeflendiği bu araştırmada bulgular, araştırma hipotezlerini desteklemektedir. Eşcinsel erkekler, heteroseksüel erkeklere kıyasla çok daha yüksek oranda hemcinsleri tarafından cinsel şiddete maruz kalmaktadırlar. Aynı zamanda eşcinsel erkekler, heteroseksüel erkeklere nazaran daha ağır fiziksel şiddet kullanımına ve cinsel şiddetin daha ağır biçimlerine maruz kalmaktadırlar. Heteroseksüel erkekler “onamları bulunmayan” cinsel eylemlere, eşcinsel erkeklerden daha yüksek oranda maruz kalmış olduklarını bildirmişseler de, verilerin derinlemesine incelenmesi cinsel

şiddetin cinsel yönelime göre iki ayrı biçimde meydana geldiğini ve farklı özelliklere sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Heteroseksüel erkekler, daha sıklıkla cinsel amaçlı dokunma gibi daha hafif türde cinsel eylemler bildirirken, anal tecavüze maruz kalan erkeklerin hepsi eşcinsel yönelime sahiptir. Eşcinsel erkekler cinsel amaçlı dokunma ve anal penetrasyon girişimine, daha erken bir yaşta maruz kalırlarken, saldırganın yaşı da daha yüksektir. Bildirilen olguların tekrarlanma sıklığı eşcinsel erkekler için daha yüksektir. Tecavüz dışındaki eylemler için geçerli olmak üzere, eşcinsel erkeklerin daha sıklıkla yabancılar, heteroseksüel erkeklerin ise tanıdık veya arkadaşlar tarafından mağduriyete maruz kaldıkları görülmektedir. Tüm eşcinsel erkekler tarafından bildirilen anal tecavüz olgularında ise saldırganların çoğu arkadaş veya tanıdıktaır. Eşcinsel erkeklerin sıklıkla geceleri ve daha ağır şiddette fiziksel güç kullanılan cinsel şiddet eylemlerine maruz kaldıkları belirlenmiştir.

Cinsel şiddet eylemi sonrasında mağdurların cinsel yönelimlerine göre farklı tepkiler verdikleri belirlenmiştir. Eşcinsel erkek mağdurların cinsel şiddet eylemine yönelik tepkilerinin uzun vadede psikolojik problemlerin gelişmesi ile ilişkili olduğu bilinmektedir (9, 8, 14). Bulgulara göre eşcinsel erkeklerin cinsel şiddet eylemine yönelik tepkileri, çaresizlik, korku ve suçluluk olarak bildirilirken, heteroseksüel erkekler ise sıklıkla olayın üzerlerinde bir etkisi olmadığını ifade etmişlerdir.

Araştırmanın çarpıcı bir diğer bulgusu ise, anal tecavüzün gerçekleştiği olgular dışında hiçbir eylemin polise bildirilmemiş olmasıdır. Cinsel saldırının penetrasyon içerdiği durumlarda polise bildirim daha yüksek olduğu başka yazarlar tarafından ortaya konmuştur (15). Bu araştırmada mağdurlar tarafından aktarılan polise bildirmeme nedenleri, eşcinsellere yönelik daha önce sözü edilen sosyal damgalanma kaygısını teyit etmektedir. Daha önceki yazarların (15, 3, 12, 14) bulgularına paralel olarak bu araştırmada da küçük düşmekten korkmak ve kendilerine inanılmayacağı endişesi sıklıkla belirtilen bildirmeme gerekçeleri arasındadır. Söz konusu damgalanma, eşcinsel erkeklere yönelik ön yargılar ve kalıp yargıları içerdiğinden, mağdurlar, olayda sorumluluk paylarının sorgulanacağı, suçlanacakları ve kendilerine inanılmayacağı endişesi ile çoğunlukla polise başvurmamaktadırlar.

Bu araştırmadan elde edilen anal tecavüz oranı daha önce bildirilen oranlardan daha yüksektir (15). Bu durumun örnekleme yer alan eşcinsel erkekler arasında fuhuş sektöründe çalıştığını bildirenler (9 kişi) olması ile ilişkili olduğunu düşünmek mümkündür, zira daha önceki yazarlar, para karşılığı cinsel ilişkiye giren erkeklerin cinsel şiddete hedef olma konusunda risk altında olduklarını belirtmişlerdir (4). Araştırmanın daha geniş ve rastlantısal olarak seçilmiş bir örneklem grubunda tekrar edilmesinin cinsel şiddete dair oranlar ve yaygınlık konusunda daha geçerli bilgi vereceğine inanılmaktadır. Zira kimi yazarlar eşcinsel yönelimin erkekler için cinsel saldırıya uğrama konusunda risk oluşturduğunu öne sürmekte (6, 7), kimi yazarlar ise, cinsel saldırıya uğrayan erkeklerin çoğunun heteroseksüel olduğunu bildirmekte idirler (15).

Bulgular bir arada değerlendirildiğinde, daha önce sözü edildiği gibi cinsel yönelime göre farklılaşan iki ayrı tablo ortaya çıkmaktadır. Heteroseksüel erkeklerden elde edilen bulgular "cinsel şiddet" olarak görünmekten çok, katılımcının, bir kadın tarafından pek de rızası yokken, baştan çıkarılmış olabileceği bir durumu işaret etmekte, olaya ilişkin reaksiyonlar da bu savı desteklemektedir ("etkilenmedim", "önemsemedim" vb.). Bu araştırmada kullanılan cinsel şiddet tanımı "kişinin istemediği-rızası bulunmayan cinsel bir eylem içinde yer alması" şeklinde yapılmış olduğundan daha ileri bir yorum yapılması mümkün değildir. Kantitatif verilerin, kalitatif verilerle desteklenerek, daha derinlemesine bilgi elde edilmesi gelecekte yürütülecek araştırmalar için bir öneri olabilir.

Heteroseksüel erkeklerin deneyimlerini cinsel şiddet olarak algılamamış olabilecekleri yorumunu, erkeklere atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkilendirmek mümkündür. "Erkek" kimliği cinsellik yaşamaya her zaman istekli ve hazır olmak gibi özelliklerle ilişkilendirildiğinden (16, 17), bu araştırmada

heteroseksüel erkekler tarafından bildirilmiş olgular, söz konusu erkek kimliği özellikleriyle çelişmeyecek biçimde aktarılmış olabilirler. Yine toplumsal cinsiyet kimliği ile uyumlu olacak biçimde, heteroseksüel erkekler sadece kadınlarla yaşadıkları deneyimleri aktarmış olabilirler. Bu durumda cinsel yönelimden bağımsız olarak hemcinsler arasında gerçekleşen cinsel şiddet eylemlerinde erkek mağdurların duygusal tepkileri ve olgu özellikleri yönlerinden bir farklılık görülüp görülmeyeceğini bilmemekteyiz.

Bu araştırmanın bulguları çeşitli kısıtlılıklarla beraber değerlendirilmelidir. Veri toplanırken failin cinsel yönelimine ilişkin bilgi sorgulanmaması bir eksiklik olarak düşünülebilir. Çünkü cinsel yönelime göre iki ayrı tablodan söz edilebilse de eşcinsel erkeklerle yönelik girilen cinsel şiddet eylemlerinde failin heteroseksüel olması veya eşcinsel olması literatürde (6, 14) kendi içinde farklı iki ayrı modelle ilişkilendirilmektedir. Failin heteroseksüel olması durumunda olgular, eşcinselleri sindirme, korkutma, bastırma amaçlı karşıt ve düşmanca tutumların bir yansıması olarak görülmektedir. Failin de eşcinsel olduğu durumda ise, olgular, sıklıkla birbirini tanıyan iki kişi, hatta ilişki içinde bulunan iki kişi arasında zorlama yoluyla gerçekleşen cinsel eylemler olarak düşünülmektedir, ki bu tür olgular heteroseksüel ilişkilerde çiftler arasında gerçekleşen tecavüz eylemleriyle paralel değerlendirilmektedir. Araştırmada kısıt olarak değerlendirilmesi mümkün bir diğer husus, örneklem seçimidir. Kontrol grubundaki katılımcılar çoğunlukla üniversite öğrencilerinden seçildiğinden, benzer özelliklere sahip bulunmaktadırlar. Öte yandan, eşcinsel erkekler grubuna mensup katılımcılar ise birbirini tanıyan katılımcıların yönlendirmeleriyle ulaşılmış kimselerdir. Kendi içinde benzer özellikte kimselerden oluşsa da, tüm grup için düşünüldüğünde, kontrol grubuna kıyasla daha heterojen özellikte bir gruptur. Araştırma gruplarının farklı niteliklere sahip olmaları, mukayese yoluyla elde edilen bulguların geçerliliğinin daha geniş ve farklı örneklem grupları ile teyit edilmesine ihtiyaç vardır.

Sonuç

Bu araştırma, Türkiye’de erkeklerin maruz kaldıkları cinsel şiddet eylemleri hakkında bazı ön bilgilere ulaşmamızı sağlamıştır. Elde edilen bulguların daha derinlemesine ve farklı veri toplama yöntemleri ile desteklenmesi gerekmektedir. Araştırma hipotezlerini destekler biçimde, erkeklerin maruz kaldıkları, rıza göstermedikleri, cinsel eylemlerin özellikleri katılımcıların cinsel yönelimine göre farklılık göstermektedir. Hatta bu araştırmada elde edilen bulgulara dayanarak, heteroseksüel erkeklerin maruz kaldıklarını bildirdikleri eylemlerin cinsel şiddet tanımı içine yerleştirilmesi bile elde edilen verilerle şüpheli görülebilir. Türkiye’de yürütülmüş olan daha önceki bir araştırmada (18), erkeklere yönelik anal tecavüz olgularında dikkat çekici derecede yüksek bir orandan söz edilmiştir. Yürütülmüş olduğumuz araştırma, önceki verileri desteklemektedir. Konuyla ilgili bulguların derinlemesine, kalitatif verilerle desteklenmesi, elde edilen verileri zenginleştirecektir. Erkeklere yönelik cinsel şiddetin özellikleri, özellikle eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlar ve ayrımcılıkla da mücadele etme konusunda yol gösterici olacaktır. Polise bildirim oranları ele alındığında belki de erkek mağdurlara yönelik, bu grubun ihtiyaçlarına özgü hizmetlerin geliştirilmesi ve toplumsal farkındalığın artırılması önerilebilir. Gerek önleme çalışmaları, gerekse cinsel saldırı mağdurlarına yardım konusunda araştırmalar yürütülmesine ihtiyaç olduğunu düşünmekteyiz.

Teşekkür

Bu araştırmanın veri toplama aşamasında yardımcı olan Cihan Hüroğlu’na, Lambdaİstanbul katılımcılarına, tercüme ve düzeltmelerde fikirleriyle katkıda bulunan Psk. Neslin Akşahin ve Psk.Sinem Silay’a teşekkür ederiz.

Kaynaklar

1. King, M.B. Male rape: victims need sensitive management. *BMJ*, 1990; 301: 1345.
2. Struckman-Johnson, C. ve Anderson, P.B.. Opening the debate on a taboo topic. *Journal of Sex Research*, 1993; 30(2): 181-184.
3. Damon, M. ve Hirschman, R. Attributions of victim responsibility, pleasure, and trauma in male rape. *Journal of Sex Research*, 1999; 36(4): 369-371.
4. Krahe, B., Schutze, S., Fritsche, I. ve Waizenhofer, E. The prevalence of sexual aggression and victimization among homosexual men. *Journal of Sex Research*, 2000; 37(2): 142-151.
5. Stermac, L. ve Sheridan, P.M. Sexual assault of adult males. *Journal of Interpersonal Violence*, 1996; 11(1): 52-65.
6. Hodge, S. ve Canter, D. Victims and perpetrators of male sexual assault. *Journal of Interpersonal Violence*, 1998; 13(2): 222-240.
7. Knowles, G.J. Male prison rape: a search for causation and prevention. *Howard Journal of Criminal Justice*, 1999; 38(3): 267-283.
8. Rogers, P. Posttraumatic stress disorder following male rape. *Journal of Mental Health*, 1997; 6(1): 5-10.
9. Kaszniak, A.W., Nussbaum, P.D., Berren, M.R. ve Santiago, J. Amnesia as a consequence of male rape: a case report. *Journal of Abnormal Psychology*, 1988; 97(1): 100-104.
10. Scarce, M. Same-sex rape of male college students. *Journal of American College Health*, 1997; 45(4): 171-174.
11. Colman, A. Disability. *Youth Studies*, 1997; 16(2): 6.
12. Lyde, M.D. Unveiling male rape: no man is immune. *The Journal of Sex Research*, 1999; 36(2): 210-211.
13. Kayı Z, Yavuz. M.F., Arıcan N., Kadın üniversite gençliği ve mezunlarına yönelik cinsel saldırı mağdur araştırması. *Adli Tıp Bülteni*, 2000; 5(3): 157-63.
14. Vearnals, S. ve Campbell, T. Male victims of male sexual assault: a review of psychological consequences and treatment. *Sexual and Relationship Therapy*, 2001; 16(3): 279-286.
15. Isely, P.J. ve Gehrenbeck-Shim, D.(1997). Sexual assault of men in the community. *Journal of Community Psychology*, 25(2): 159-167.
16. Smith, R.E., Pine, C.J. ve Hawley, M.E. (1988). Social cognitions about adult male victims of female sexual assault. *The Journal of Sex Research*, 24: 101-112.
17. Crawford, M. ve Unger, R. (2000). *Women and Gender: A Feminist Psychology*. (3 Eds.). NY: McGraw Hill.
18. Yavuz, M.F., Özarslan, A. ve Yavuz, M.S. (1997). Sexual assault cases in Turkey, 1991-1995. *Adli Tıp Dergisi*, 13: 21-25.

İletişim Adresi: Yrd. Doç. Dr. Aslı T. AKDAŞ MİTRANİ,
Doğuş Üniversitesi, Psikoloji Bölümü,
Acıbadem Cad., 34722, Kadıköy, İstanbul
aakdas@dogus.edu.tr